

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 1 Voxpop

1 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een uitleg dat filosoof-koningen volgens Plato ideale heersers zijn: filosoof-koningen hebben een geschikt karakter / het juiste inzicht om te regeren.

voorbeeld van een goed antwoord:

In de ideale samenleving van Plato doet iedereen datgene waar hij van nature geschikt voor is en niets anders. Filosoof-koningen zijn verstandig en niet beïnvloedbaar. Daarmee hebben ze volgens Plato het geschikte karakter om te leiden. / Filosoof-koningen beheersen het regeren als een wetenschap, omdat zij inzicht hebben in de Idee van het Goede en Rechtvaardige.

2 maximumscore 1

Een goed antwoord bevat een argumentatie met het voorbeeld van de invloed van voxpops of gewone mensen het intellectuele vermogen kunnen ontwikkelen om hun eigen belang te scheiden van het algemene belang.

voorbeeld van een goed antwoord:

- Ik vind dat gewone mensen het intellectuele vermogen kunnen ontwikkelen om hun eigen belang te scheiden van het algemene belang. Het voorbeeld van de invloed van voxpops laat zien dat het standpunt van mensen verandert onder invloed van andere burgers. Een mening wordt op die manier niet alleen gebaseerd op het eigen belang, maar ook op de belangen van anderen. Dat een politicus minder geloofwaardig wordt gevonden, zou erop kunnen wijzen dat deze politicus wel het algemeen belang zegt te vertegenwoordigen, maar ook een eigen belang heeft, bijvoorbeeld om opnieuw gekozen te worden. De invloed van voxpops laat zien dat gewone mensen bezig zijn met dit onderscheid tussen het eigen en het algemene belang en dus dit intellectuele vermogen kunnen ontwikkelen.

of

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

- Ik vind niet dat gewone mensen het intellectuele vermogen kunnen ontwikkelen om hun eigen belang te scheiden van het algemene belang. Het voorbeeld van de invloed van voxpops laat zien hoe makkelijk mensen beïnvloed worden door anderen. Iemand die alleen namens zichzelf spreekt, is misschien wel geloofwaardig, maar dat wil niet zeggen dat die persoon voor het algemene belang staat. Daarvoor moet je juist verder kijken dan je eigen belangen. Dat gewone mensen zich door voxpops laten beïnvloeden, toont daarom vooral dat niet iedereen het intellectuele vermogen heeft om het eigen belang van het algemene belang te scheiden.

3 maximumscore 1

Een weergave van het argument van Dahl dat voor politieke beslissingen altijd morele overwegingen nodig zijn.

voorbeeld van een goed antwoord:

Dahl zou kritiek hebben op een regering van experts, omdat een expert misschien wel de technologische kennis heeft, maar dit alleen niet voldoende is om politieke beslissingen te maken. Er zijn volgens Dahl namelijk altijd morele overwegingen nodig.

4 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg met de relativistische wereldbeschouwing dat Kelsen het eens is met Lippmann: er bestaat volgens beiden geen inzicht in de absolute waarheid 1
- een uitleg met de relativistische wereldbeschouwing dat Kelsen het niet eens zou zijn met Lippmann: het ontbreken van absolute waarheid is geen probleem voor de democratie, maar juist een voorwaarde 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- De relativistische wereldbeschouwing van Kelsen houdt in dat er geen absolute waarheid bestaat. In dit opzicht zou Kelsen het eens zijn met Lippmann dat het onmogelijk is voor burgers om via de journalistiek inzicht te krijgen in de waarheid. Dit is volgens Kelsen namelijk voor niemand mogelijk 1
- Kelsen zou het niet eens zijn met de conclusie die Lippmann hieraan verbindt. Volgens Lippmann vormt dit namelijk een probleem voor de democratie. Kelsen ziet deze relativistische wereldbeschouwing juist als een voorwaarde voor de democratie: hierdoor krijgt elke overtuiging een kans. In een democratie moet je niet alleen je eigen mening serieus nemen, maar ook de meningen van anderen, die tegengesteld kunnen zijn aan die van jou 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

5 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat democratie volgens Tocqueville tot despotisme kan leiden: het idee van gelijkheid leidt tot individualisme en het verlies van burgerzin, waardoor de staat meer macht krijgt en kan vervallen tot despotisme 1
- een argument dat de vrije pers deze gevaren van het gelijkheidsideaal kan beperken: een vrije pers voorkomt door een kritische houding dat de staat te veel macht krijgt / draagt door een kritische houding bij aan de burgerzin 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Tocqueville maakt het gelijkheidsideaal iedereen tot onafhankelijke individuen. Daardoor verdwijnt het idee dat je als mens ook van elkaar afhankelijk bent. Burgers zullen minder behoefte krijgen om zich te organiseren, waardoor de burgerzin verdwijnt. Er wordt verwacht dat de staat overal voor zal zorgen. Hierdoor krijgt de staat veel macht, die absolute vormen kan aannemen en waaruit volgens Tocqueville een (milde) vorm van despotisme kan ontstaan 1
- Doordat journalisten onafhankelijk zijn en de pers vrij zijn werk kan doen, kunnen er kritische vragen gesteld worden aan de staat. Dit voorkomt dat de staat absolute macht krijgt en despotisme een kans krijgt. De kritische vragen van journalisten kunnen er bovendien voor zorgen dat ook burgers kritisch blijven. Hierdoor zullen zij niet alles van de staat verwachten, maar zich ook zelf blijven organiseren. Op die manier kan de vrije pers ook bijdragen aan de burgerzin 1

6 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg in welk opzicht tekst 1 overeenkomt met het model van democratie als markt: in het democratisch proces staat competitie centraal en de eigen journaals van politieke partijen kunnen beschouwd worden als een uiting van deze competitie 1
- een argumentatie of bij het maken van eigen journaals door politieke partijen aan de voorwaarde van tolerantie wordt voldaan dat het mogelijk is om kritiek te uiten op een concurrent 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Schumpeter kan het democratisch proces vergeleken worden met een markt, omdat bij beide sprake is van competitie. De politicus handelt als het ware in stemmen. De eigen journaals van politieke partijen kan je zien als een uiting van deze competitie. Het is een manier waarop politieke partijen nieuwe doelgroepen proberen te bereiken en zo stemmen proberen te winnen 1
 - Ik vind dat het oprichten van een eigen journaal door een politieke partij voldoet aan de voorwaarde van tolerantie. Volgens Schumpeter moet het mogelijk zijn om kritiek te uiten op een concurrent, en door het oprichten van een eigen journaal kunnen partijen dit juist goed doen. Er is sprake van een discussie en daarmee een competitie om leiderschap. Daarmee is aan de voorwaarde van tolerantie voldaan 1
- of
- Ik vind niet dat het oprichten van een eigen journaal voldoet aan de voorwaarde van tolerantie. Volgens Schumpeter is het belangrijk om kritiek te kunnen uiten op een concurrent. Door het oprichten van een eigen journaal voert alleen de eigen leider het woord. Daardoor is er geen ruimte meer voor een discussie en dus ook geen sprake van echte competitie om het leiderschap 1

7 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van Sandels opvatting dat een neutrale staat ondermijnend is voor de democratie: als conflicten over het goede leven verdwijnen uit de publieke sfeer, ondermijnt dat democratisch burgerschap 1
- een uitleg met tekst 2 dat filterbubbels volgens het communitarisme onwenselijk zijn: door filterbubbels komen mensen niet meer in contact met andere levens, terwijl mensen volgens het communitarisme juist in gesprek met andere mensen betekenisvol kunnen samenleven 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Sandel bestaat in een neutrale staat het gevaar dat conflicten over het goede leven uit de publieke sfeer verdwijnen en overgelaten worden aan de individuele keuze van burgers. Sandel wijst erop dat dit de participatie van burgers ondermijnt, omdat we hierdoor niet meer aan elkaar uitleggen waarom iets belangrijk is. Volgens hem moeten burgers in een democratie juist wel dit gesprek aangaan. Achter de verschillende opvattingen ontdekken we dan misschien gedeelde waarden en kan solidariteit ontstaan 1
- In tekst 2 wordt beschreven dat mensen door filterbubbels niet meer in contact komen met andere levens, behoeftes en verlangens. Volgens het communitarisme is dat onwenselijk. Het spreken over verschillende opvattingen over het goede leven leidt volgens het communitarisme tot meer solidariteit en gemeenschapszin. Filterbubbels ondermijnen dit gesprek waardoor mensen betekenisvol zouden kunnen samenleven 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg van Biesta's kritiek op een individualistische visie op democratie: democratie heeft zelf geen inhoud, maar moet altijd verbonden worden met pluraliteit 1
- een kritiek op de filterbubbel vanuit Biesta's idee van politiek bestaan aan de hand van tekst 2: een eigen, subjectieve manier van leven hangt altijd samen met de mogelijkheden van anderen, terwijl de filterbubbel de indruk wekt dat ons beperkte eigenbelang het enige is dat bestaat 1

voorbeeld van een goed antwoord:

- Een individualistische visie op democratie gaat ervan uit dat democratie een bepaalde inhoud heeft. Volgens Biesta is dit niet het geval. Democratie krijgt volgens hem pas inhoud in het samenleven met hen met wie we geen identiteit delen. Biesta stelt daarom dat democratie altijd verbonden is met pluraliteit: een verscheidenheid van opvattingen, ook over democratie zelf 1
- Vanuit zijn idee van politiek bestaan zou Biesta kritiek hebben op de filterbubbel, omdat we daardoor niet verder kunnen denken dan ons beperkte eigenbelang, zoals tekst 2 beschrijft. Pluraliteit betekent dat ieder subject als uniek subject in de wereld kan zijn en op een eigen, subjectieve manier kan leven en handelen, maar Biesta benadrukt dat we niet alleen in de wereld leven. We leven altijd in dezelfde wereld met andere mensen. Politiek bestaan betekent dat je je realiseert dat jouw mogelijkheid om iets nieuws te beginnen samenhangt met diezelfde mogelijkheid voor anderen en voor de samenleving als geheel 1

9 maximumscore 2

Een goed antwoord bevat de volgende elementen:

- een uitleg dat volledige vrijheid van meningsuiting volgens Mill in het algemeen belang van de democratie is: ze beschermt het individu en beperkt de macht van de staat 1
- een argumentatie of de grabbelton een oplossing is voor het gevaar van dogmatisme dat Mill noemt: mensen houden hierdoor hun overtuigingen wel / niet als vooroordeel of dood dogma vast 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

voorbeeld van een goed antwoord:

- Volgens Mill is volledige vrijheid van meningsuiting in het algemeen belang van de democratie. Door de vrijheid van meningsuiting wordt het individu beschermd, ook wanneer deze persoon een impopulaire of zelfs immorele mening heeft. Tegelijkertijd wordt hiermee de macht van de staat beperkt. Vrijheid van meningsuiting is volgens Mill de enige garantie voor goede wetten en heeft een positief effect op het gedrag en karakter van mensen. Daarmee draagt de vrijheid van meningsuiting bij aan het algemene welzijn en is ze in het algemeen belang van de democratie

1
 - Ik vind de grabbelton een oplossing voor het gevaar van dogmatisme. Door geconfronteerd te worden met willekeurige andere opvattingen kunnen mensen hun eigen overtuiging namelijk niet als een dood dogma vasthouden. Je eigen overtuiging blijft levend omdat ze misschien wel wordt bekritiseerd en je deze overtuiging daarom moet verdedigen. Zelfs als je niet openlijk de discussie aangaat, zul je aan het denken worden gezet over de redenen en argumenten voor je eigen overtuigingen. Je overtuiging blijft hierdoor niet een dood dogma of vooroordeel

1
- of
- Ik vind de grabbelton geen oplossing voor het gevaar van dogmatisme. Het kan best zijn dat je door het volgen van willekeurige opvattingen wordt geconfronteerd met andere meningen en ideeën, maar dit hoeft niet te betekenen dat je daardoor ook echt gaat nadenken over je eigen overtuigingen en ze gaat onderbouwen met argumenten. Door iemand te volgen met wie je het niet eens bent, kunnen je vooroordelen ook juist bevestigd worden. Je overtuiging blijft dan een dood dogma of vooroordeel in plaats van dat het een levende overtuiging wordt

1

filosofie havo

Centraal examen havo

Tijdvak 1

Correctievoorschrift

Aan de secretarissen van het eindexamen van de scholen voor havo,

Bij het centraal examen filosofie havo:

Op **pagina 9**, bij **vraag 9** moet

de eerste deelscore

- een uitleg dat volledige vrijheid van meningsuiting volgens Mill in het algemeen belang van de democratie is: ze beschermt het individu en beperkt de macht van de staat 1

vervangen worden door:

- een uitleg dat volledige vrijheid van meningsuiting volgens Mill in het algemeen belang van de democratie is: ze beschermt het individu en beperkt de macht van de staat / ze zorgt ervoor dat we ondanks de feilbaarheid van de mens mogen vertrouwen op de juistheid van de opvattingen die ons handelen sturen / ze verbetert overtuigingen en opvattingen van een samenleving omdat onderdrukte meningen een kern van waarheid kunnen bevatten / ze zorgt ervoor dat mensen hun overtuigingen niet als een vooroordeel of dood dogma vasthouden waardoor het algemene intellect toeneemt / ze draagt bij aan het karaktervormende aspect van een democratie omdat zij zorgt voor intellectuele activiteit van de burgers 1

NB

- a. Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe in zowel de eigen toegekende scores als in de door de eerste corrector toegekende scores en meldt deze wijziging aan de eerste corrector. De tweede corrector vermeldt daarbij dat deze late wijziging een gevolg is van de aanvulling door het CvTE.
- b. Als eerste en tweede corrector al overeenstemming hebben bereikt over de scores van de kandidaten, past de eerste corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift